

SOS! Praktijk in zicht: tips voor samenwerking tussen scholen en lerarenopleidingen

Scholen zijn continu in ontwikkeling en steeds meer scholen houden zich bezig met de vernieuwing van hun onderwijs. Voor lerarenopleidingen is het een uitdaging om bij deze ontwikkelingen in de praktijk aan te blijven sluiten. Nauwere samenwerkingsverbanden tussen lerarenopleidingen en scholen kunnen opleiding en praktijk dichter bij elkaar brengen. Maar op welke manier kunnen lerarenopleiding en scholen succesvol samenwerken? En waarom weten sommige samenwerkingsverbanden de kloof tussen opleiding en praktijk wel te overbruggen, terwijl de aansluiting op andere plekken nog te wensen overlaat?

Op onderzoek naar tips en tricks voor een goede samenwerking, bezoeken we het vierde congres van [Steunpunt Opleidingsscholen](#). Het Steunpunt helpt opleidingsscholen – het samenwerkingsverband van schoolbesturen, scholen en lerarenopleidingen – bij het versterken van onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling. Het Steunpunt speelt in op een breed gedragen behoefte in het onderwijs: betere aansluiting tussen scholen en lerarenopleidingen.

Op het congres komen scholen, schoolbesturen, stichtingen en lerarenopleidingen samen om van elkaars praktijkervaring te leren. Succesvolle samenwerkingsverbanden bieden als best practice inspiratie voor scholen en opleidingen die behoefte hebben elkaar te ontmoeten of streven naar een nog betere samenwerking. In ‘Praktijk-in-zicht-sessies’ kun je letterlijk even aanschuiven bij een best practice van een samenwerkingsverband om te horen wat dat voor jouw eigen school of lerarenopleiding kan betekenen.

In gesprek met opleiders, programmamanagers en schoolleiders kwamen we al snel tot de conclusie: bij een sterke samenwerking gaat het niet alleen om

het ontwikkelen van nieuwe onderwijsvormen, maar ook om het vinden van een prettige en constructieve manier van samenwerken. Wij dompelden ons onder in de uitwisseling van kennis en ervaring, en verzamelden vijf tips die ervaringsdeskundigen van scholen en lerarenopleidingen met ons deelden.

Tip 1: Zoek een balans tussen het maken van verbinding en het erkennen van verschil

"De hogeschool is een enorme organisatie. Omdat we daarmee gaan samenwerken, en overkoepelend ook met andere scholen, is het belangrijk dat we ons eigen karakter behouden."

Anne Hermens werkt bij het Stedelijk College Eindhoven en is bezig een samenwerking met de Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT) op te zetten.

"Je moet je goed realiseren dat er veel verschil is tussen instituten. Die eigenheid moet je respecteren. Zo kan het verschil juist een kracht vormen. Dan zie je dat er uiteindelijk begrip ontstaat: er vormt zich meer kennis over het andere instituut en dat geeft ruimte, tijd en energie."

Heidi Rubingh is projectleider bij de Academische Opleidingsschool PO Noord-Nederland waar ze 20 deelnemende scholen begeleidt in de samenwerking met de PA Hanzehogeschool Groningen en Rijksuniversiteit Groningen.

Binnen een samenwerkingsverband kan de cultuur en werkwijze van de betrokken instituten erg van elkaar verschillen. Daarom is het belangrijk om goed na te gaan waar jij als school of opleiding voor staat en waar je grenzen liggen. Tegelijkertijd ontstaat er in sterke samenwerkingsverbanden juist verbinding door het erkennen van verschillen. Door je open te stellen voor elkaars ideeën en context kom je verder. Durf het met elkaar te hebben over de verschillen en neem daar ook de tijd voor. Waarom zien we de dingen anders? Waar kunnen we elkaar wel vinden? Welke kleine stapjes zijn er mogelijk?

Kunnen we tot een compromis komen? Maar ook: Hoe erg is het wanneer we elkaar niet altijd kunnen vinden? Kunnen we desondanks gewoon door?

Tip 2: Durf te experimenteren

"Ontwikkel niet aan de randen van je organisaties. Heb het lef om echt te kijken wat er anders moet! Durf ook binnen je eigen organisatie te kijken."

Martine Derks is programmaleider Samen Opleiden aan de Hogeschool van Arnhem & Nijmegen. Pabo's, basisscholen, lectoren aan de hogeschool en onderzoekers aan de universiteit zetten samen een 'dynamisch curriculum' voor pabo-studenten op.

"Het woord 'lef' komt van 'leven'. Durf met lef ook buiten de bestaande structuren te denken en te doen. Natuurlijk wel altijd in overleg en gericht op kwalitatief maatwerk. Laat dat de intentie zijn en pak dan de ruimte die er is."

Wim Scherpenisse is docent aan de Hogeschool van Amsterdam. In samenwerking met de Almeerse Academische Opleidingsschool, een samenwerkingsverband tussen zeven vo-scholen en vier lerarenopleidingen, heeft hij een gezamenlijk beoordelingsformulier opgesteld.

Bij nieuwe samenwerkingen hoort ook het lef om te experimenteren, in het diepe te springen en buiten de gebaande paden te bewegen. Juist mensen van buiten jouw organisatie kunnen je uitdagen en scherp houden. Stel samen steeds weer kritische vragen, ook als de samenwerking goed loopt. Wat doen we en welk effect heeft het? Hoe kunnen we het beter doen? Vernieuwing roept altijd weerstand op: iedereen die we spreken op het congres heeft er ervaring mee. Ja, je zult kritiek en gemopper over je heen krijgen. Dat kan komen vanuit de partijen waarmee je samenwerkt maar ook vanuit je eigen organisatie. Of misschien vanuit jezelf. De kunst is om weerstand aan te durven gaan, te incasseren, te onderzoeken waar het vandaan komt en dan samen weer tot een nieuwe stap te komen. Hoe kun je die weerstand omzetten in vooruitgang?

Tip 3: Bouw samen een structuur, maar houd ook vrijheid

"Je moet met elkaar afstemmen. De infrastructuur moet op alle scholen zo veel mogelijk gelijk zijn. Ook hebben we een strakke taakverdeling en een jaarplanning gemaakt."

Cynthia van Brussel is coördinator Samen Opleiden VO-MBO bij RPO Rijnmond vanuit het Zadkine College (mbo). Deze opleidingsschool vertegenwoordigt 34 scholen uit de regio, de lerarenopleiding van de Hogeschool Rotterdam, en de ulo's ICLON (Leiden) en SEC (Delft).

"Binnen het samenwerkingsverband zijn een aantal algemene opdrachten ontwikkeld die de scholen op hun eigen manier kunnen gebruiken en invullen. Zodat iedereen zijn eigen karakter kan behouden."

Anne Hermens werkt bij het Stedelijk College Eindhoven en is bezig met het opzetten van een samenwerking met de Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT).

Het maken van duidelijke afspraken, direct aan de start, helpt om goed met elkaar samen te werken. Cruciaal voor een prettig samenwerkingsverband zijn duidelijke afspraken over de gezamenlijke infrastructuur, zoals de frequentie van overleg, de taakverdeling en de uren en euro's die er vanuit beide partijen aan worden besteed. Afspraken over de meer sociale en culturele aspecten van de samenwerking zijn evengoed van belang. Hoe gaan we met elkaar om? Welke waarden vinden we belangrijk? Deze zaken blijven namelijk vaak onuitgesproken. Maar, wanneer je hier expliciete afspraken over maakt, is het voor iedereen duidelijk wat te verwachten. En hoewel het een tegenstrijdigheid lijkt, zorgt het maken van zulke afspraken voor vrijheid binnen de samenwerking. Binnen vaste structuren ontstaat zo ruimte voor eigen invulling.

Tip 4: Ga met alle partijen in gesprek, en houd de lijntjes kort

"Je hebt alle invalshoeken nodig om samen te werken. Niemand bij ons zegt 'wij hebben de wijsheid in pacht'. We cocreëren!"

Martine Derks is programmaleider Samen Opleiden aan de Hogeschool van Arnhem & Nijmegen. Pabo's, basisscholen, lectoren aan de hogeschool en onderzoekers aan de universiteit zetten samen een 'dynamisch curriculum' voor pabo-studenten op.

"Met alleen afspraken op papier kom je er niet. In de persoonlijke sfeer moet het ook goed klikken."

Sjoerd Hoekstra is coördinator Samen Opleiden VO-MBO bij RPO Rijnmond vanuit de Galilei Onderwijsgroep (vo). Deze opleidingsschool vertegenwoordigt 34 scholen uit de regio, de lerarenopleiding van de Hogeschool Rotterdam, en de ulo's ICLON (Leiden) en SEC (Delft).

Het is essentieel om de betrokken besturen, leidinggevenden, leraren, studenten en leerlingen actief bij de samenwerking te betrekken. Alle invalshoeken zijn waardevol: 1+1=3! Niet alleen tijdens de totstandkoming van een samenwerkingsverband maar ook nadat een samenwerking is opgezet, is het belangrijk om nauw contact te houden tussen alle partijen: houd de lijntjes kort! Een strakke overlegstructuur kan hierbij helpen, maar ook het belang van informeel contact wordt benadrukt. Bij grotere samenwerkingen is informeel contact soms lastig. Maar ook dan kun je deze momenten creëren door bijvoorbeeld een teamdag te organiseren of simpelweg een borreltje te doen na een overleg.

Tip 5: Leer van het wiel dat anderen al hebben uitgevonden

"Dit verhaal is heel waardevol voor me. Als zij het kunnen, dan kunnen wij het ook!"

Een van de bezoekers van het congres bij de Praktijk-in-zicht-sessie 'Good practices van samen opleiden op de werkplek'.

"We hadden jaren nodig om te onderzoeken hoe we konden samenwerken, welke organisaties hier bij betrokken moesten zijn, welke mensen we nodig hadden en hoe we die aan ons konden binden."

Heidi Rubingh is projectleider bij de Academische Opleidingsschool PO Noord-Nederland waar ze 20 deelnemende scholen begeleidt in de samenwerking met de PA Hanzehogeschool Groningen en Rijksuniversiteit Groningen.

Een samenwerking is niet zomaar één-twee-drie opgezet. Er is een lange adem voor nodig. Het kan helpen om ervaringsdeskundigen te ontmoeten en samen inzichten en kennis uit te wisselen zoals op het congres van Steunpunt Opleidingsscholen. Niet alleen best practices kunnen inspiratie bieden voor nieuwe samenwerkingsverbanden, maar juist ook de verhalen over weerstand, het uitproberen van werkwijzen, het tegenkomen van obstakels en het zoeken naar oplossingen. Deze diversiteit aan samenwerkingsverbanden en hun verhalen komen allemaal bij elkaar bij het Steunpunt Opleidingsscholen. Ze worden niet alleen via hun congressen gedeeld, maar ook via de publicaties 'Praktijk in Zicht'. Zo hoeven we niet allemaal hetzelfde wiel uit te vinden en leren we van wat er al is!

Deze publicatie is onderdeel van de eindfase van InnovatieImpuls Onderwijs (IIO). In deze fase onderzoeken we in **verschillende scenario's** hoe we de vernieuwingsbeweging in het onderwijs kunnen stimuleren, zodat deze ook na IIO blijft bestaan. In dit scenario maken we de 'best and worst practices' van samenwerkingsverbanden tussen lerarenopleidingen en scholen in het po en vo zichtbaar. Met deze zichtbaarheid willen we lerarenopleidingen en schoolbesturen inspireren en stimuleren om tot nauwere samenwerking te komen, om zo de aansluiting tussen de opleiding en praktijk te bevorderen en de ontstane kloof te overbruggen. In dit laatste deel lees je tips voor samenwerking van onderwijzers, opleiders in de school, pabo-docenten en programmaleiders die zij, al lerend van elkaars kennis en ervaring, met ons deelden op het congres van Steunpunt Opleidingsscholen.

Voor meer info over het werk van Steunpunt Opleidingsscholen:

www.steunpuntopleidingsscholen.nl

PO-Raad

Projectleiders: Jos van der Pluijm en Gea Spaans
steunpuntopleidingsscholen@poraad.nl

VO-raad

Projectleider: Nienke Wirtz
steunpuntopleidingsscholen@vo-raad.nl